

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІОУЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 38 (1157)

Субота, 11 ма я 1957 года

Цана 40 кап.

Добра падрыхтуемся да агляду

У святочныя і ў будзёныя дні культурна-асветныя ўстановы заўсёды запоўнены цікавымі, дапытлівымі юнакамі і дзяўчатамі. Ды і не толькі імі. Людзі ўсіх узростаў ахвотна наведваюць клубы, бібліятэкі, хаты-чытальні. Што прымае іх у гэты асяродкі культуры? Перш за ўсё жаданне цікава і зместуна правесці адпачынак, імкненне пашырыць кругавід, даведацца аб новым, перадавым, чым так багата наша рэчаіснасць.

Камуністычная партыя, Савецкая ўлада ажыццяляюць перадавую культурна-асветную работу да ведаў, да навуцы і культуры. Давайце акінем вочкамі пройджаныя і краіны шляху за апошнія чатыры дзесяцігоддзі. Вядомымі справамі адзначаны гэты параўнальна кароткі з пункту гледжання гісторыі час. Ажыццялены тысячы школ, дзесяткі вышэйшых навучальных устаноў, працуе многа тэатраў, музеяў, дамоў культуры, клубу, бібліятэк, кінаапарату і іншых культурна-асветных устаноў. Цяпер нікога не здзіўляе, што жалас мае сваю ўласную стацыянарную кіно-станцыю, бібліятэку, радыёвузел, клуб. Усё гэта стала неад'емнай часткай нашай жыцця, арганічна ўвайшоў у штодзёны быт савецкага чалавека.

Неабходныя дні пераждаваных наша краіна. Савецкая дзяржава—нашчада імя Вялікага савецкага 40-годдзя Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Дастойна сустраць гэтую азнаменную дату імкнучыся ўсе савецкія людзі.

Ва ўсенароднае спароніцтва за дастойную сустрачку 40-годдзя Савецкай ўлады ўключыліся і работнікі культурна-асветных устаноў Беларусі. Іх намаганні накіраваны на тое, каб дапамагчы партыйным арганізацыям, нашаму народу паспяхова змагацца за найвышэйшае ажыццяўленне рашэнняў XX з'езду КПСС.

Намаа прыкладзіць свае работнікі арганізацыяў культуры, бібліятэк і клубных устаноў згодзі іх след наважыць работу. Сакрэт іх поспехаў у тым, што яны ўсё дзейнасць цесна звязваюць з наважымі патрэбамі жыцця, працуюць у кантакце і пад кіраўніцтвам масовых партыйных арганізацый. З прыменнасцю адзначаюць сёння, што за апошні час значна ажыццяўляецца работа культурна-асветных устаноў у Смаленскім, Касцюковіцкім, Асіповіцкім, Кобрынскім і іншых раёнах рэспублікі. У клубках, бібліятэках і хатах-чытальнях гэтых раёнаў часцей сталі наладжваць зместуна лекцыі і дэклады, актыўна і дзейна гурткі мастацкай самадзейнасці, больш актыўны ўдзел у рабоце культурна-асветных устаноў прымае сельская інтэлігенцыя, камсамольцы, уся калгасная моладзь.

Але мы не можам сёння сказаць, што ўсе клубы, бібліятэкі, хаты культуры і хаты-чытальні рэспублікі працуюць добра. Ёсць яшчэ нямала такіх культурна-асветных устаноў, асабліва на вёсцы, якія пераважна знаходзяцца на замку. Зімой у іх неглы было і гадыны пасадзець, бо яны не адрамантаваны, не апаляваліся. І тут, вядома, усё адказнасць трэба ўскласці на сельсаветы і калгасы. Першыя не адпускаяць грошы на рамонт, а праўдзінны калгасу і сваю частку не аказваюць свечавай дапамогі клубу або бібліятэцы.

З такім абавязальным стаўленнем да ідэалагічнай работы ў месцах іх у якім разе неглы мірыцца. Партыя нас заўсёды вучыла і вучыць, што культурна-асветная работа — важны ўчастак ідэалагічнага выхавання народа, да яе трэба ставіцца з усёй сур'ёзнасцю і ўвагай. Лепшае свядзенне гэтага — пастава

КПБ аб правядзенні ў верасні—кастрычніку 1957 года агляду культурна-асветных устаноў рэспублікі, прысвечанага 40-годдзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

«Асноўнай задачай агляду. — гаворыцца ў паставе, — з'яўляецца разлік наляшчэння ўсёй работы культурна-асветных устаноў, якія павінны стаць асноўнымі базамі партыйных арганізацый у правядзенні масава-палітычнай і культурна-асветнай работы, у мабілізацыі працоўных на паспяховае выкананне рашэнняў XX з'езду КПСС. Агляд будзе садзейнічаць вывучэнню і шырокаму распаўсюджванню вопыту работы лепшых культурна-асветных устаноў, уяўленню ў работу культурна-асветных устаноў рабочых, калгаснікаў, служачых, умяшчэнню матэрыяльна-тэхнічнай базы дамоў культуры, клубу, хат-чытальні, бібліятэк, разгортванню будаўніцтва калгасных клубу, спартыўных пляцовак».

Выказаў паставу ЦК КПБ—бываюць агляду культуры, усіх работнікі культурна-асветных устаноў рэспублікі. Неабходна ў бліжэйшыя дні ў кожным раёне правесці нарады-семінары культурна-асветна-аглядных устаноў, на якіх распарадаць канкрэтныя меры праймавання, звязаныя з аглядом.

Праграма агляду прадугледжвае: у кожнай сельскай культурна-асветнай установе не менш трох—чатырох лекцый у месцы у памішанні клубу ці бібліятэкі і адной у месцы — у кожным населеным пункце; не менш двух разоў у месяц выпускаць напісаныя і свечавыя газеты, сатырычныя лісты; рэгулярна весці культурна-масавую работу ў палювоцх, трактарных брыгадах, на жывёлагадоўчых фермах. Пры кожным сельскім Доме культуры, клубе, хат-чытальні павінны быць арганізаваны харавы, драматычны, музычны і танцавальны гурткі і не менш аднаго калектыву мастацкай самадзейнасці ў кожным калгасе сельсавета. Падрыхтоўка да фестывалю значна ажыццяўляецца ў сельскай самадзейнасці. Пры многіх культурна-асветных устаноў створаны новыя гурткі мастацкай самадзейнасці. Трэба захаваць усе гэтыя калектывы, дабіцца, каб яны працавалі рэгулярна.

Наважыцца патрабаванні пастаўлены перад бібліятэкамі. Значна больш увагі абавязаны надаваць яны прапагандае кнігі, работе з чытачом. Усякага заахвочвання засудоўвае зварот удзельнікаў рэспубліканскай нарады бібліятэчных работнікаў, аублікаваны ў мінулым нумары нашай газеты, у якім перадаваны бібліятэкары абавязаліся дасцець кнігу да кожнай калгаснай сямі.

Многа, вядома, будзе залежаць ад таго, ці будзе працаваць у нашых культурна-асветных устаноў. Органам культуры павінны да гэтай справы паставіцца асабліва чула і ўважліва — трэба дапамагчы тым людзям, якія не маюць апалявення падрыхтоўкі, павысіць сваю кваліфікацыю на курсах. Разам з сельскімі Савецкімі, калгасамі неабходна добраахвотна ўсе культурна-асветныя і асабліва пільна сачыць за тым, каб да гадавыя Кастрычніцкай рэвалюцыі ўступілі ў строй каля 580 калгасных клубу, якія заплававана пабудаваны ў гэтым годзе ў рэспубліцы. Трэба дабівацца, каб кожны калгас меў свой уласны клуб. У нас для гэтага ёсць усё магчыма.

Абавязак усіх культурна-асветных устаноў рэспублікі — сустраць вялікае свята працоўных — 40-ю гадавіну Кастрычніцкай рэвалюцыі ў іх пачэснай і высокароднай рабоце.

Жыццё імкліва ідзе наперад. Здаецца, ці даўно ляжалі ў руінах Мінск, ці даўно калгасныя палёткі зарасталі пырыжам ды свёравай...

А сёння мы называем нашу сталіцу светлым горадам, мы з радасцю любімося прыгожымі дамамі і магутнымі заводамі; сёння густа зелянее рунь на калгасных прасторах і з края ў край чуюцца вясёлыя перагаворкі трактараў.

З радасцю думаем аб гэтым, згаджаючыся з матэрыяламі сёмай сесіі Вярхоўнага Савета СССР, якая абмяркоўвала дэклад тав. Н. С. Хрушчоўа аб далейшым удасканальванні арганізацыі кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам.

Мы прызываем да таго, што краіна наша заўсёды паспяхова з'яўляецца свае планы. Мы прызываем да літвёў, якія красавоўна свечыць аб сямімільных кроках развіцця нашай эканомікі. І, аднак-жа, мы заўсёды з хваляваннем думаем аб гэтым. Бо дасягненні нашы не прышлі самі на сабе—яны здабыты ўпартай працай савецкага чалавека, сілай яго дадзінага розуму, умелых рук і гарачага сэрца. Шмат у чым адмаўляў сабе савецкі чалавек, часам налятка даводзілася яму, але пажакці і нястачы не пакінулі яго волю і імкнення. Рэвалюцыя развіцця народнага масы, узяла іх да творчай працы. Народ стаў гаспадаром свайго лёсу, і сілы яго няпер вычэрпаныя. Таму ажыццяляем нам на плячу стварыць буйную індустрыю, ператварыць сельскую гаспадарку, здзейсніць культурную рэвалюцыю. Таму народ выстаў і перамож у Вялікай Айчыннай вайне, у гістарычна кароткі тэрмін залучыў глыбокія раны і пераўтварыў даваенны ўзровень развіцця народнай гаспадаркі.

Наша краіна за гады Савецкай ўлады абганала ў эканамічным развіцці многія капіталістычныя дзяржавы. Па ўроўню прамысловай вытворчасці СССР вышэй за другое месца ў свеце. Больш чым у трыццаць разоў узрос аб'ём прамысловай прадукцыі.

А якія вялікі дасягненні ў галіне навуцы і тэхнікі! У Савецкай краіне вост ужо тры гады працуе першы ў свеце атамная электрастанцыя, зусім наўдана пачынае буйнейшая ў свеце атамная машына — сіхнарафазатрон, Савецкія вучоныя і інжынеры стварылі шмат новых выдатных машын, прыбораў, зрабілі многа новых ажрыццяў, якія свечыць аб наспянным развіцці навуцы і тэхнічным прагрэсе.

Савецкая індустрыя забяспечыла калгасы і саўтасы рознастайнымі машынамі, якія выконваюць асноўныя сельскагаспадарчыя работы. Так, на палях краіны зараз працуе звыш паўтара мільёна трактараў, каля 380 тысяч камбайнаў. Наколькі лягчэй стала праца людзей, наколькі павысілася яе прадукцыйнасць! Ніхто не можа аспрэчыць буйных поспехаў, дасягнутых нашай краінай у справе сацыялістычнага пераўтварэння сельскай гаспадаркі. Няхай яшчэ ёсць у нас астатнія калгасы і саўтасы, няхай яшчэ ёсць шмат якіх непадаткі ў развіцці сельскай гаспадаркі, але з кожным годам іх становіцца менш і менш. Жыццё ідзе наперад. За апошнія гады ў выніку работ, прынятых партыяй і ўрадам, мы дасягнулі новых поспехаў у развіцці рэспублікі сельскай гаспадаркі. Значна расшырылі пасіяўныя плошчы. Ніколі наша краіна не збірала столькі збожжа, колькі сабрала летась. Стала больш малака, мяса, масла і іншых сельскагаспадарчых прадуктаў. А ўсё гэта, урэшце, вядзе да паліяшчэння жыцця савецкіх людзей.

Праца чалавека творыць чуды. Мільянеда аблічка зямлі. Яшчэ два-тры гады назад было бязлюдным, дзікім ўсходнім степам. А зараз у аэратары краіны паліліся з гэтых стэпаў залатыя патоки пшаніцы. На рэках унікаюцца новыя і новыя электрастанцыі. Пракладваюцца тысячы кілометраў чыгуны. З кожным годам уступаюць у строй новыя і новыя заводы і фабрыкі...

У адзін з буйнейшых прамысловых раёнаў краіны ператварылася за гады Савецкай ўлады Беларусь. Выступаючы на сёмай сесіі Вярхоўнага Савета СССР, першы сакратар ЦК КП Беларусі тав. К. Т. Мазураў прывёў жаравы прыклады росту эканомікі і культуры нашай рэспублікі. У пасляваенны час у нас вялікае развіццё набылі галіны пажай індустрыі, асабліва машынабудавання. У ларавольчынны час у Беларусі амаль не было тэхнічнай інтэлігенцыі, а цяпер на кожныя сто чалавек, якія працуюць у прамысловасці і будаўніцтве, прыпадае 10 інжынераў і тэхнікаў.

Непараўнальна вырасла народная гаспадарка. На прасторах нашай Рэспублікі цяпер ёсць больш 200 тысяч дзяржаўных прамысловых прадпрыемстваў і звыш 100 тысяч будоўляў. Уважні гэта і падумаем: якая веліч, які размах! Ды гэта-ж не мілья: нам іспі і іспі наперад, у нас будзе яшчэ больш заводуў, фабрык, будоўляў—вельмарную праграму вызначыў XX з'езд партыі!

Урэшце і прадаўжаець расці маштабы вытворчасці. І гэта вялікае неабходнасць далейшага ўдасканальвання форм і метадаў кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Існуючыя формы кіравання вытворчасцю праз міністэрствы і ведамы параджаюць многія недахопы.

І вось у гэтыя дні сёмай сесіі Вярхоўнага Савета СССР абмяркоўвала пытанне аб тым, як удасканаліць арганізацыю кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Гэтым дэклад тав. Н. С. Хрушчоўа па гэтым пытанню былі аублікаваны больш чым за месяц да сесіі Вярхоўнага Савета. Па ўсёй краіне праходзіла ажыццяўленне, сапраўды ўсенароднае абмеркаванне гэтых з'ясаў у друку, на пленумах партыйных камітэтаў, на сходах рабочых, служачых, інжынераў і тэхнікаў, калгаснікаў, работнікаў МТС і саўтасаў, студэнтаў і выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў. Народ аднадушна падтрымаў прапанову ЦК КПСС і Савецкага ўрада аб тым, каб існуючую галінавую шматступенчатую сістэму кіраўніцтва прамысловасцю і будаўніцтвам змяніць, арганізаваць кіраўніцтва на тэрытарыяльнаму прынцыпу, стварыць у краіне сетку эканамічных адміністрацыйных раёнаў. Арганізацыйнай формай кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам у эканамічных раёнах павінны стаць саветы народнай гаспадаркі.

Усёе народ з цікавасцю сачыў за работай сесіі Вярхоўнага Савета СССР. У сваім дэкладзе на сесіі першы сакратар ЦК КПСС тав. Н. С. Хрушчоў грунтоўна і ўсебакова асвятліў пытанне аб далейшым удасканальванні арганізацыі кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Чытаючы дэклад, яшчэ і яшчэ раз пераконваецца ў жыццёвай неабходнасці і свечаасавасці гэтага важнага дзяржаўнага мерыяства. Перабудова кіравання наблізіць яго да прапрыемстваў і будоўляў, дазволіць значна скараціць і спрасіць кіраўнічы апарат, дапаможа ліквідаваць многія недахопы ў прамысловасці і будаўніцтве, дазволіць палепшыць планаванне.

Аб гэтым гаварылі ўсе дэпутаты, якія выступілі на сесіі Вярхоўнага Савета СССР. З высокай трыбуны Вялікага Крэмлёўскага палаца выбраны народ, прадстаўнікі розных нацыянальнасцей, якія насяляюць нашу неабсяжную краіну, заявілі аб сваёй падтрымцы мерыястваў па ўдасканальванні арганізацыі кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам.

Гэтыя мерыяствы маюць не толькі вельмарнае эканамічнае значэнне. Яны адзначаюць у дэкладзе на сесіі тав. Н. С. Хрушчоўа, яны маюць і першаступеннае палітычнае значэнне, бо змяняюць сабой новы буйны крок у правядзенні ленынскай нацыянальнай палітыкі. Яны, гэтыя мерыяствы, яшчэ больш пашыраюць правы саюзных рэспублік і гаспадарчых будоўляў, павышаюць іх ролю ў кіраванні гаспадаркай, ажыццяўляюць яшчэ большы прастор імпіятыўна і творчай ажыццяўляюць мас, расквіту матэрыяльных і духоўных сіл усіх нацый і народнасцей Савецкага Саюза.

У рашэннях, якія прыняў Вярхоўны Савет СССР на сёмай сесіі, выказана воля ўсяго савецкага народа. Ажыццяўленне гэтых рашэнняў ажрэе новыя магчымасці для далейшага развіцця эканомікі і культуры Савецкай краіны.

Велічым поступам ідзе наша Рэспубліка па шляху да камунізма. Мінае 40 год тытанічнай працы і барацьбы. Усёмо свечыць відаць цяпер пераможнасць нашата поступу наперад. І мы даўно не адны. З імі побач—краіны сацыялістычнага лагера, які аб'ёдувае больш 900 мільёнаў чалавек. З імі праўда і будучыня.

А. МАРЦІНОВІЧ.

Масква. Вялікі Крэмлёўскі палац. VII сесія Вярхоўнага Савета СССР IV склікання. Пасяджэнне Савета Саюза Вярхоўнага Савета СССР 7 мая 1957 года.

(Фотакроніка ТАСС)

З намі будучыня

Мінск, 9 мая...

У акруговым ДOME афіцэраў адбылася сустрэча з ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны, удзельнікамі штурму Берліна. Аб гераічным штурме расказалі Герой Савецкага Саюза падпалкоўнік В. Волкаў і лейтэнант А. Аўдзееў.

Вечар сустрэчы рабочых прадпрыемстваў Мінска з удзельнікамі Айчыннай вайны адбыўся ў Мінскім Палацы культуры прафсаюзаў.

У гэты дзень рабочыя прышлі Герой Савецкага Саюза падпалкоўнік І. Лёсік і Н. Кузняцоў, былы камандзір партызанскага камсамольска-маладзёжнага атрада Г. Такуеў, палкоўнік у адстаўцы, былы камандзір палка рэактыўных самалётаў А. Лабанюў. Яны расказалі аб неўміручых подзвігах савецкіх людзей у гады Айчыннай вайны.

Шырока адзначыла Дзень перамогі мінская абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна. Тут арганізавана выстаўка, прысвечаная змянальнай даце.

На сцэнах — творы В. І. Леніна, прысвечаныя вайне і міру, унутранай і знешняй палітыцы нашай краіны, артыкулы і прамоў кіраўнікоў партыі і ўрада. Многа месца аделена творам мастацкай літаратуры аб Вялікай Айчыннай вайне. Серод іх — кнігі беларускіх пісьменнікаў: «Векспомныя дні» М. Лынькова, «Сіла брыгады» А. Куляшоўа, «Глыбокая пільна» І. Шамякіна, «Мінскі напрамак» І. Мележа і іншыя.

Выстаўлены таксама кнігі аб герах Айчыннай вайны — А. Матросаве, Н. Гастэлі, К. Заслонаве, Л. Даватары, Т. Фрунзе, зборнікі — «Малады аб Савецкай Арміі», «Малады Беларусі ў баях за Рэзім» і іншая літаратура.

Выстаўка да Дня перамогі арганізавана і ў бібліятэцы імя М. Горькага.

У Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны студэнты педдагігічнага інстытута імя Горькага сустраляся з б'ютам камандзіра партызанскага атрада — Герою Савецкага Саюза А. Раб'язнічам і удзельнікамі абароны Брэскай крэпасці А. Махначом.

Ветэраны Айчыннай вайны расказалі аб першых месцах барацьбы савецкіх людзей з гітлераўскімі полчышчамі, падзяліліся ўспамінамі.

Выданні абласной бібліятэкі

Магілёўская абласная бібліятэка імя В. І. Леніна выдала ў выглядзе плаката і расказала па ўсе бібліятэкі і клубы вобласці аанатраваны спіс дзесяці лепшых кніг аб Кастрычніцкай рэвалюцыі, жыцці і рэвалюцыйнай дзейнасці Вялікіміра Ільча Леніна і яго саратнікаў, ролі Камуністычнай партыі ў пабудове сацыялізма і аб прыродных багаццях Савецкага Саюза.

Выпущаны плакат—адно з некалькіх выданняў, якія намяцла ажыццявіць бібліятэка да саракагоддзя Савецкай ўлады.

В. АРЦЕМ'ЕУ.

прадуктаў. А ўсё гэта, урэшце, вядзе да паліяшчэння жыцця савецкіх людзей.

Праца чалавека творыць чуды. Мільянеда аблічка зямлі. Яшчэ два-тры гады назад было бязлюдным, дзікім ўсходнім степам. А зараз у аэратары краіны паліліся з гэтых стэпаў залатыя патоки пшаніцы. На рэках унікаюцца новыя і новыя электрастанцыі. Пракладваюцца тысячы кілометраў чыгуны. З кожным годам уступаюць у строй новыя і новыя заводы і фабрыкі...

У адзін з буйнейшых прамысловых раёнаў краіны ператварылася за гады Савецкай ўлады Беларусь. Выступаючы на сёмай сесіі Вярхоўнага Савета СССР, першы сакратар ЦК КП Беларусі тав. К. Т. Мазураў прывёў жаравы прыклады росту эканомікі і культуры нашай рэспублікі. У пасляваенны час у нас вялікае развіццё набылі галіны пажай індустрыі, асабліва машынабудавання. У ларавольчынны час у Беларусі амаль не было тэхнічнай інтэлігенцыі, а цяпер на кожныя сто чалавек, якія працуюць у прамысловасці і будаўніцтве, прыпадае 10 інжынераў і тэхнікаў.

Непараўнальна вырасла народная гаспадарка. На прасторах нашай Рэспублікі цяпер ёсць больш 200 тысяч дзяржаўных прамысловых прадпрыемстваў і звыш 100 тысяч будоўляў. Уважні гэта і падумаем: якая веліч, які размах! Ды гэта-ж не мілья: нам іспі і іспі наперад, у нас будзе яшчэ больш заводуў, фабрык, будоўляў—вельмарную праграму вызначыў XX з'езд партыі!

Урэшце і прадаўжаець расці маштабы вытворчасці. І гэта вялікае неабходнасць далейшага ўдасканальвання форм і метадаў кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Існуючыя формы кіравання вытворчасцю праз міністэрствы і ведамы параджаюць многія недахопы.

І вось у гэтыя дні сёмай сесіі Вярхоўнага Савета СССР абмяркоўвала пытанне аб тым, як удасканаліць арганізацыю кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Гэтым дэклад тав. Н. С. Хрушчоўа па гэтым пытанню былі аублікаваны больш чым за месяц да сесіі Вярхоўнага Савета. Па ўсёй краіне праходзіла ажыццяўленне, сапраўды ўсенароднае абмеркаванне гэтых з'ясаў у друку, на пленумах партыйных камітэтаў, на сходах рабочых, служачых, інжынераў і тэхнікаў, калгаснікаў, работнікаў МТС і саўтасаў, студэнтаў і выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў. Народ аднадушна падтрымаў прапанову ЦК КПСС і Савецкага ўрада аб тым, каб існуючую галінавую шматступенчатую сістэму кіраўніцтва прамысловасцю і будаўніцтвам змяніць, арганізаваць кіраўніцтва на тэрытарыяльнаму прынцыпу, стварыць у краіне сетку эканамічных адміністрацыйных раёнаў. Арганізацыйнай формай кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам у эканамічных раёнах павінны стаць саветы народнай гаспадаркі.

Усёе народ з цікавасцю сачыў за работай сесіі Вярхоўнага Савета СССР. У сваім дэкладзе на сесіі першы сакратар ЦК КПСС тав. Н. С. Хрушчоў грунтоўна і ўсебакова асвятліў пытанне аб далейшым удасканальванні арганізацыі кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Чытаючы дэклад, яшчэ і яшчэ раз пераконваецца ў жыццёвай неабходнасці і свечаасавасці гэтага важнага дзяржаўнага мерыяства. Перабудова кіравання наблізіць яго да прапрыемстваў і будоўляў, дазволіць значна скараціць і спрасіць кіраўнічы апарат, дапаможа ліквідаваць многія недахопы ў прамысловасці і будаўніцтве, дазволіць палепшыць планаванне.

Аб гэтым гаварылі ўсе дэпутаты, якія выступілі на сесіі Вярхоўнага Савета СССР. З высокай трыбуны Вялікага Крэмлёўскага палаца выбраны народ, прадстаўнікі розных нацыянальнасцей, якія насяляюць нашу неабсяжную краіну, заявілі аб сваёй падтрымцы мерыястваў па ўдасканальванні арганізацыі кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам.

Гэтыя мерыяствы маюць не толькі вельмарнае эканамічнае значэнне. Яны адзначаюць у дэкладзе на сесіі тав. Н. С. Хрушчоўа, яны маюць і першаступеннае палітычнае значэнне, бо змяняюць сабой новы буйны крок у правядзенні ленынскай нацыянальнай палітыкі. Яны, гэтыя мерыяствы, яшчэ больш пашыраюць правы саюзных рэспублік і гаспадарчых будоўляў, павышаюць іх ролю ў кіраванні гаспадаркай, ажыццяўляюць яшчэ большы прастор імпіятыўна і творчай ажыццяўляюць мас, расквіту матэрыяльных і духоўных сіл усіх нацый і народнасцей Савецкага Саюза.

У рашэннях, якія прыняў Вярхоўны Савет СССР на сёмай сесіі, выказана воля ўсяго савецкага народа. Ажыццяўленне гэтых рашэнняў ажрэе новыя магчымасці для далейшага развіцця эканомікі і культуры Савецкай краіны.

Велічым поступам ідзе наша Рэспубліка па шляху да камунізма. Мінае 40 год тытанічнай працы і барацьбы. Усёмо свечыць відаць цяпер пераможнасць нашата поступу наперад. І мы даўно не адны. З імі побач—краіны сацыялістычнага лагера, які аб'ёдувае больш 900 мільёнаў чалавек. З імі праўда і будучыня.

А. МАРЦІНОВІЧ.

Урэшце і прадаўжаець расці маштабы вытворчасці. І гэта вялікае неабходнасць далейшага ўдасканальвання форм і метадаў кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Існуючыя формы кіравання вытворчасцю праз міністэрствы і ведамы параджаюць многія недахопы.

І вось у гэтыя дні сёмай сесіі Вярхоўнага Савета СССР абмяркоўвала пытанне аб тым, як удасканаліць арганізацыю кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Гэтым дэклад тав. Н. С. Хрушчоўа па гэтым пытанню былі аублікаваны больш чым за месяц да сесіі Вярхоўнага Савета. Па ўсёй краіне праходзіла ажыццяўленне, сапраўды ўсенароднае абмеркаванне гэтых з'ясаў у друку, на пленумах партыйных камітэтаў, на сходах рабочых, служачых, інжынераў і тэхнікаў, калгаснікаў, работнікаў МТС і саўтасаў, студэнтаў і выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў. Народ аднадушна падтрымаў прапанову ЦК КПСС і Савецкага ўрада аб тым, каб існуючую галінавую шматступенчатую сістэму кіраўніцтва прамысловасцю і будаўніцтвам змяніць, арганізаваць кіраўніцтва на тэрытарыяльнаму прынцыпу, стварыць у краіне сетку эканамічных адміністрацыйных раёнаў. Арганізацыйнай формай кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам у эканамічных раёнах павінны стаць саветы народнай гаспадаркі.

Усёе народ з цікавасцю сачыў за работай сесіі Вярхоўнага Савета СССР. У сваім дэкладзе на сесіі першы сакратар ЦК КПСС тав. Н. С. Хрушчоў грунтоўна і ўсебакова асвятліў пытанне аб далейшым удасканальванні арганізацыі кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Чытаючы дэклад, яшчэ і яшчэ раз пераконваецца ў жыццёвай неабходнасці і свечаасавасці гэтага важнага дзяржаўнага мерыяства. Перабудова кіравання наблізіць яго да прапрыемстваў і будоўляў, дазволіць значна скараціць і спрасіць кіраўнічы апарат, дапаможа ліквідаваць многія недахопы ў прамысловасці і будаўніцтве, дазволіць палепшыць планаванне.

Аб гэтым гаварылі ўсе дэпутаты, якія выступілі на сесіі Вярхоўнага Савета СССР. З высокай трыбуны Вялікага Крэмлёўскага палаца выбраны народ, прадстаўнікі розных нацыянальнасцей, якія насяляюць нашу неабсяжную краіну, заявілі аб сваёй падтрымцы мерыястваў па ўдасканальванні арганізацыі кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам.

Гэтыя мерыяствы маюць не толькі вельмарнае эканамічнае значэнне. Яны адзначаюць у дэкладзе на сесіі тав. Н. С. Хрушчоўа, яны маюць і першаступеннае палітычнае значэнне, бо змяняюць сабой новы буйны крок у правядзенні ленынскай нацыянальнай палітыкі. Яны, гэтыя мерыяствы, яшчэ больш пашыраюць правы саюзных рэспублік і гаспадарчых будоўляў, павышаюць іх ролю ў кіраванні гаспадаркай, ажыццяўляюць яшчэ большы прастор імпіятыўна і творчай ажыццяўляюць мас, расквіту матэрыяльных і духоўных сіл усіх нацый і народнасцей Савецкага Саюза.

У рашэннях, якія прыняў Вярхоўны Савет СССР на сёмай сесіі, выказана воля ўсяго савецкага народа. Ажыццяўленне гэтых рашэнняў ажрэе новыя магчымасці для далейшага развіцця эканомікі і культуры Савецкай краіны.

Велічым поступам ідзе наша Рэспубліка па шляху да камунізма. Мінае 40 год тытанічнай працы і барацьбы. Усёмо свечыць відаць цяпер пераможнасць нашата поступу наперад. І мы даўно не адны. З імі побач—краіны сацыялістычнага лагера, які аб'ёдувае больш 900 мільёнаў чалавек. З імі праўда і будучыня.

А. МАРЦІНОВІЧ.

Урэшце і прадаўжаець расці маштабы вытворчасці. І гэта вялікае неабходнасць далейшага ўдасканальвання форм і метадаў кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Існуючыя формы кіравання вытворчасцю праз міністэрствы і ведамы параджаюць многія недахопы.

І вось у гэтыя дні сёмай сесіі Вярхоўнага Савета СССР абмяркоўвала пытанне аб тым, як удасканаліць арганізацыю кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Гэтым дэклад тав. Н. С. Хрушчоўа па гэтым пытанню былі аублікаваны больш чым за месяц да сесіі Вярхоўнага Савета. Па ўсёй краіне праходзіла ажыццяўленне, сапраўды ўсенароднае абмеркаванне гэтых з'ясаў у друку, на пленумах партыйных камітэтаў, на сходах рабочых, служачых, інжынераў і тэхнікаў, калгаснікаў, работнікаў МТС і саўтасаў, студэнтаў і выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў. Народ аднадушна падтрымаў прапанову ЦК КПСС і Савецкага ўрада аб тым, каб існуючую галінавую шматступенчатую сістэму кіраўніцтва прамысловасцю і будаўніцтвам змяніць, арганізаваць кіраўніцтва на тэрытарыяльнаму прынцыпу, стварыць у краіне сетку эканамічных адміністрацыйных раёнаў. Арганізацыйнай формай кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам у эканамічных раёнах павінны стаць саветы народнай гаспадаркі.

Усёе народ з цікавасцю сачыў за работай сесіі Вярхоўнага Савета СССР. У сваім дэкладзе на сесіі першы сакратар ЦК КПСС тав. Н. С. Хрушчоў грунтоўна і ўсебакова асвятліў пытанне аб далейшым удасканальванні арганізацыі кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам. Чытаючы дэклад, яшчэ і яшчэ раз пераконваецца ў жыццёвай неабходнасці і свечаасавасці гэтага важнага дзяржаўнага мерыяства. Перабудова кіравання наблізіць яго да прапрыемстваў і будоўляў, дазволіць значна скараціць і спрасіць кіраўнічы апарат, дапаможа лі

Зладжанасць калектыўу — зарука творчых поспехаў

Тэатр імя Ленінскага камсамола Беларускай рэспублікі даўня сустрачае 40-годдзе Савецкай улады.

Асноўны накіраваны тэатр ажыццяўляе на сваім сцэне сучаснае рэпертуару. Але абавязанасць выбару п'ес на падзвіжы тэатра звужае яго магчымасці. Мы спадземся, што конкурсы, якія дзеля правядзіння, асабліва праграмы і спектакляў, якія яшчэ маюцца ў рэпертуары кожнага тэатра.

У сувязі са святкаваннем саракагоддзя Вялікага Кастрычніка калектыў на сваім сцэне абмеркаваў і прыняў рашэнне абавязанасць выбару п'ес на падзвіжы тэатра звужае яго магчымасці. Мы спадземся, што конкурсы, якія дзеля правядзіння, асабліва праграмы і спектакляў, якія яшчэ маюцца ў рэпертуары кожнага тэатра.

Да першамайскіх урачыстасцей тэатр выпусціў «Крамлёўскія куранты» П. Паголіна. Рагоў В. І. Леніна выканаў заслужана арыст БССР П. Маркін.

Непасрэдна юбілейным творам з'явіўся спектакль «Вяртанне закладзеных» па п'есе драматурга П. Васілеўскага — аб рэвалюцыйных паходах на Беларусь ў 1917 годзе. П'еса яшчэ не мае канчатковай літаратурна-сцэнічнай рэдакцыі, але вельмі драматычна гістарычна матэрыял, уважліва адносіны да параў і паказанняў тэатра даюць падставу спадземся, што наша саружыцца прынесе станоўчы вынік.

Шырока прадстаўлена ў рэпертуары тэатра года творчая моладзь тэатра, асабліва ў спектаклях «Фабрычная дзяўчына» А. Валодзіна, які ўжо выйшчыў, і «Паходны марш» А. Галіна. Гэтыя спектаклі прысяваюцца нашай савецкай моладзі, яе працоўным справа, праблемам выхавання, захавання і дружба.

Працягваючы творчую працу з драматургам Р. Раманавым, тэатр мяркуе ажыццявіць у гэтым годзе пастаноўку яго імпэрыўналі рамана «Куткі наваліце» — аб антыкалінальнай і антырасісцкай барацьбе афрыканскіх народаў.

Мы мяркуем таксама паставіць п'есу аб праціўнасці калгаснага вясці. П'еса са спектаклямі на сучасны тэм быўшы паставілі творы рускай і замежнай класічнай драматургіі.

Адно з важных мерапрыемстваў у гэтым годзе — аб'ядноўванне калгасу. МТС і раённыя цэнтры Брэсцкай вобласці. Калектыў абавязваўся за месяц пачаць не менш 50 спектакляў, а таксама скарыстаць паездку для практычнай дапамогі вясковай мастацкай самадзейнасці.

Разам з тым тэатр прымае захады да актывізацыі сувязей з гледачамі, дапамагае ў правядзенні абласнога фестывалю моладзі. Сярод работных вытворчых прац тэатра разгарнулася сацыялістычнае спаборніцтва за лепшыя паказчыкі ў падрываюцца спектакляў да 40-годдзя Кастрычніка, за павышэнне культуры працы.

Выкананне ўсіх гэтых давоў вялікіх задач немагчыма без зладжанай работы ўсяго калектыўу і ў першую чаргу яго творчай часткі. Вялікую адказнасць нясуць рэжысёры. Спектаклі апошніх год і гэтага сезона, побач з удачамі асобных артыстаў і цікавым рэжысёрскім вырашэннем у дэталі, усё-ж маюць яшчэ значныя хібы, што зніжае іх творчую якасць. Гэта абавязвае ў першую чаргу рэжысёра быць больш патрабавальным да сябе і да калектыўу. Нельга адпавядаць малым і прымаць за сапраўдны творчы поспех актывінае раганне гледацельнай залы на аб'явілінае сюжэтына палажэнні або востры аўтарскі тэкст. Така творчая «здавалася» прыводзіць да непатрабавальнасці, да перацінкі сваёй работы і сваіх магчымасцей.

На вялікі жаль, некаторыя частка нашых артыстаў хварэе на самазапакоенасць. Як ні даўна, гэта адносіцца ў першую чаргу да маладых артыстаў. Спрабуючы апраўдаць свае недахопы, мы верым, што гэта вынік спешкі, што зрабіць добры спектакль за 25—35 рэцэптынай дэбля. Гэта правільна толькі ў пэўнай ступені. Увесь час мы вымушаны спяшацца, выпускаць па 10—11 спектакляў у год, гледзячы на кампірамі са сваім творчым сумленнем. Але не забудзім фактар абмежаванага часу — адзіна прычына названых недахопаў. У практыцы тэатра няма адынак, налі ў вельмі абмежаваных тэрмінах ствараліся цікавыя спектаклі, прасякнутыя трынаццаці рэжысёрскай думкай, палымінамі і метафізічнымі актёрскімі выкананнем.

Адуцэнне арыста рэжысёрскага бачана драматычнага матэрыялу, невыразнасць і афрынісцыя формы ў некаторых нашых спектаклях — вынік не толькі скарачанага часу іх падрыхтоўкі. Гэта хутчэй вынік адуцэнні ў пастаюшчыка кі выканаўцы палымінага жадання скараць сваё новае слова ў спектаклі і ў ролі, звячы да прапанаваных сцэнах, што і нараджае сум як на сцэне, так і ў глядзельнай зале. Гэтыя пытанні хвалюць увесь творчы калектыў, і таму мы адкрыты аб іх гаворым і шукаем шляхі выхаду з застою.

Думаецца, тыя творчы прычыны, якія зараз абараняе наш тэатр, даюць нам магчымасць правільна вырашыць гэтыя пытаньне.

Правільна і свечасова ўзята рэжысёрам А. Паловым, Г. Георгіевічам і іншымі дэямцамі ў часопе «Тэатр» пытанне аб тым, што душой тэатра, яго творчым кіраўніком павінен быць рэжысёр — арганізатар і выканаўца актёрскага калектыўу. Творчым імянам яго павінен быць адынак давер, волі мастацкага кіраўніка павіна быць падначалена ўнутранае жыццё тэатра. Такія людзі не нараджаюцца адразу, не прыходзяць у калектыў сфармаванымі, асабліва, калі гэта яшчэ маладзі ў мастацкае людзі. Толькі чутым — адносіны калектыўу да рэжысёра, дапамога, а не

пільністычнае адмаўленне іх дзейнасці могуць саздэлінаць нараджэнню творчага кіраўніка тэатра.

Частая змена рэжысёра ў нашым тэатры адмоўна адбілася на яго мастацкім узроўні. Стабілізацыя мастацкага кіраўніцтва тэатра і актёрскага складу — важнейшая умова творчага росту тэатра. У гэтым нам патрабуе дзейнае дапамога Міністэрства культуры БССР.

Больш непатрабных клопатаў, матэрыяльнай і творчай шкоды прыносяць рускім тэатрам, што знаходзіцца ў абласных цэнтрах, артысты і рэжысёры — пералётныя птушкі, якія блукаюць па ўсёй краіне. Штогод з нашага тэатра і з тэатраў Гомеля, Магілёва, Гродна выбывае па 5—6, а іншы раз па 10—12 чалавек. Гэта дэзарганізуе работу тэатра, не дае магчымасці захавання да доўгіх гады лепшыя спектаклі, часам замячывае трупы выпадкова ў мастацкае людзям. Усе гэта робіцца быццам пад флагам творчай незадаволенасці. Беаумоўна, у некаторых артыстаў гэты матыву — прычына разрыву з тэатрам. Але ў большасці выпадкаў прычына такіх «падарожжаў» — рэальныя тэатры. Нядаўна ў нашым калектыве быў арыст А. Валодзіна, які за 23 гады перамяніў каля 18 тэатраў. І ва ўсіх выпадках такія турны заканчваюцца за кошт дзяржавы. Такія гастролеры, ігнаруючы адказнасць перад тэатрам і гледачом, забываюць аб сваіх абавязках і памятаючы толькі аб правах, ківаюць тэатр у сарацінае сезона, ставячы яго часам у безвыходнае становішча. Так, наш тэатр, у сувязі з тарыфікацый пакаўлі ў перыяд напружанай творчай работы восем чалавек.

Наколькі мне вядома, такое становішча ў многіх тэатрах краіны. Неабходна навеці парадка і размераванні кадры, бо нічога пакуль не зроблена для таго, каб адлучы крылы гэтым «пералётным птушкам», выкрыванне якіх дорага абходзіцца дзяржаве. З мэтай стабілізацыі актёрскага складу рускіх тэатраў Беларусі неабходна папуляваць іх за лік нацыянальных кадры, у прыватнасці з вышукнуці Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. З кожным годам адтуль выходзяць усё больш падрыхтаваныя і здольныя людзі.

Усе гэтыя пытанні звязаны непасрэдна з работай тэатраў па падрываюцца да 40-годдзя Кастрычніка.

Л. ВАЛЧЭЦКІ,
дырэктар тэатра імя ЛКСМБ.
г. Брэст.

Народны артыст

(Да п'ятдэсяцігоддзя І. І. Жыноўча)

Народнымі музыкантамі былі і дзед, і праезд, і бацька Іосіфа Жыноўча. Цудоўным выканаўцаў на цымбалах, скрыпках, дудках ведалі не толькі ў вёсцы Аршышкіна, дзе жыў з пакалення ў паканенне Жыноўчы, але і далёка за межамі Пухавіцкага раёна. Гэтым, мабыць, і тлумачыцца тое, што ўжо ў васьмігадовым хлопчыкам Іосіф Іосіфавіч удава падмаўваў — бацьку як музыканта на вяселлях, з гонарам падтрымліваючы шырокую славу сямі народных выканаўцаў.

У 1922 годзе, калі Іосіфу Жыноўчу споўнілася пятнаццацігод год (арыст нарадзіўся 14 мая 1907 г.), ён нарадзіўся з вёскі ў Мінск, «каб стаць арыстам». Выдатнай іграй таленавітага саманчці зацікавіў калектыў БДТ-1 (зараз вядомы тэатр імя Янкі Купалы), і яго залічылі ў тэатральны арыст. Па сутнасці гэта была першая спроба выкрываць у арыстравых калектыве не толькі інструментальна-сольны арыст, але і беларуская народная цымбала.

У гады напружанай працы Іосіф Іосіфавіч Жыноўчы

вучыў Жыноўчы удаканальвае сваё выканаўчае майстэрства ў тэатральным арыстравым удзельнікам удзельнікам ў дудзе шыбал з адынакым выканаўцамі — спявачку з С. Навічкіна, а потым з Х. Шмелькіным. Ён закончыў Мінскі музычны тэхнікум і факультэт права і гаспадаркі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Да паступлення ў кансерваторыю Іосіф Іосіфавіч ужо кіраўніком дзяржаўнага ансамблем народных інструментаў, робіць апрабную беларускіх народных песень і танцаў для шыбал, першым пачынае выконваць на шыбалах класічныя творы, выкрываючы адынакым акампамент фартэпіяна.

У 1937 г. у сувязі з арганізацыяй Беларускага дзяржаўнага філармонічнага ансамблем народных інструментаў быў рэарганізаваны ў Беларускага народнага арыста, у які ўвайшлі цымбалы, беларускія дудкі, ліры, жалейкі, бубны і іншыя народныя інструменты. Іосіф Жыноўчы прызначыў канцэртмайстрам арыста і саліста цымбаламістам. Так ён пачынаў сваю шматгадовую плённую працу па выхаванню кадры арыстравых музыкантаў-выканаўцаў на нацыянальных інструментах і па ўдасканаленню магчымасцей выканання на цымбалах.

Прымяненне Жыноўчы як саліста-цымбаласта адбылося ў 1939 годзе ў Маскве на Усеаюнавым аглядзе выканаўцаў на народных інструментах. Тут Іосіф Іосіфавіч выдатна выканаў рад твораў музычнай класікі і апрачаво беларускіх народных мелодый. Яго майстэрства было адзначана другой усеаюнавай рэжымі. П'оспех музыканта быў поспехам і Беларускага цымбала, які на ўсеаюнавай эстрадзе даказалі сваё выдатнае якасці канцэртнага інструмента.

Творчы дасягненні Іосіфа Жыноўчы ў даўняны час былі адзначаны Ганаровай граматай Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Калі пачалася Вялікая Ай-

чынная вайна, Іосіф Жыноўчы становіцца сталым удзельнікам франтаных канцэртных бригад. З яго выканаўчым майстэрствам знаёміліся воіны Паўночна-Заходняга, Каліншскага, Першага, Другога і Трэцяга Беларускага, Далёка-Усходняга франтоў, працоўна франтаных тылоў, хворыя ў шпіталах. Ганарова грамата Прэзідыума Вярхоўнага Савета Казахскай ССР, шматлікія граматы камандавання франтоў, канцэртныя падуры, пісьмы-паказкі воінаў адзначаюць пачынаю працу Іосіфа Іосіфавіча ў гэтыя дні. І, нарэшце, 28 снежня 1944 г. за высокае мастацкае майстэрства на народных інструментах — цымбалах і актывінае рэпертуару народнага музычнага мастацтва Вярхоўнага Савета БССР надаў Іосіфу Іосіфавічу Жыноўчы годнасць заслужанага арыста Беларускай ССР.

Асабліва яркія старонкі з творчага жыцця Жыноўчы прыпадаюць на пасляваенныя гады. З першых дзён аднаўлення дзейнасці Беларускага дзяржаўнага кансерваторыі ён становіцца яе педагогам па класу цымбала, а праз некаторы час атрымаўшы навуковае званне дацэнта, прызначыцца загаднікам кафедры народных інструментаў. Тут ён піша і свае першыя навукова-адуцельныя і педагогічныя работы: «3 гісторыі развіцця беларускіх народных інструментаў», «Школа ігра на цымбалах». У кансерваторыі Іосіф Жыноўчы выхавалі плеяду выканаўцаў на беларускіх народных інструментах. Зараз яны працуюць салістамі, педагогамі канцэртных і навуковых устаноў Беларусі. Асабліва траба адзначыць сярод яго вучняў добра вядомых грамадскіх В. Бурковіча, Н. Шмелькіна, А. Бжозоўскага, Я. Бабровіча і некаторых іншых.

Паралельна з дзейнасцю ў кансерваторыі І. Жыноўчы ў пасляваенныя гады з першых

дзён аднаўлення Беларускага народнага арыста становіцца яго мастацкім кіраўніком. Для арыста і квартэта ён стварае рад пераложэнняў з музычнай класікі і піша арыгінальныя творы. Жыноўчы таксама з'явіўся ў якасці дырэктара і саліста першым выканаўцам большасці напісаных беларускімі кампазітарамі твораў для народных інструментаў, у тым ліку канцэртаў Д. Камінскага, сімфаністы і світ Н. Чуріна, а твораў М. Адава, Я. Цішкоўскага, А. Туранкова, Р. Пукета і іншых.

Гаворачы пра кампазітарскую дзейнасць І. Жыноўча, пра яго пераложэнні класічных твораў, нельга абыйсці напісаных ім бліскучыя варыяцыі на тэму «Лявонікі» для арыста, выдатную арыстравую «Маленькай сюіты» Баразіна, Рускай уверцюры Будашкіна, твораў Лядова, Шпаньы, Сметаны, Раймскага-Корсакава, Баха, Чайкоўскага, Моцарта, Глінкі і іншых геніяў сусветнай музыкі. Вялікае месца ў рэпертуары Беларускага народнага арыста займаюць і пераложэнні І. Жыноўчы песень савецкіх кампазітараў і самадзейных аўтараў. І. Жыноўчы на-майстэрскую выкрываюць тэхнічна і тэмбрава магчымасці арыста, з вялікай адказнасцю ставіцца да пераложэнняў аўтарскіх задум, да захавання якасці гарманічнай мовы, стылістычных яе асаблівасцей.

За п'ятдэсяці год жыцця і 35 год творчай дзейнасці Іосіф Іосіфавіч Жыноўчы ўпісаў у гісторыю развіцця Беларускага музычнай культуры яркую старонку як таленавіты мастак. Партыя і ўрад высока ацанілі дасягненні ў мастацтвае юбіляра, надаўшы яму годнасць народнага арыста Беларускай ССР і ўзнагародзіўшы ордэнам «Знак Пашаны» і дзюма медалямі.

І. СІСНЕВІЧ.

Абыякавасць да роднага слова

У арыстраве «Душкі аб мове», змешчаным у газеце «Літаратура і мастацтва» (20 і 23 лютага 1957 г.), пісьменнік Яна Скрыган прыводзіць цікавыя назіранны нах нашаму літаратураву мову. Зусім справядліва гаворыць ён пра выпадкі недаравальнага парушэння норм Беларускай літаратурнай мовы і прыводзіць прыклады абыякавасці да роднага слова.

Перадца беларускага радзі становіцца з кожным днём дзівавейшымі і багацейшымі. Аднак якасць іх была-б куды лепшая, калі-б работнікі радыёвядучыя і арысты з большаю увагаю і патрабавальнасцю ставіліся да мовы.

Саўшчым іншым раз цікавую перадачу, і раптам — абыякавае вымаўленне або напранільнае граматычнае форма. Непрыемна і прыкра! Часта дыктар ці арыст, разказваючы аб барацьбе за высокую прадукцыю працы, аб барацьбе за добра-радысную прадукцыю, сам робіць недаравальны брэк.

Памылкі і заганы ў мове беларускага радзі не з'яўляюцца выключэннямі ці выключэнцамі. Часам яны — вынік бесслабнасці літаратурнага супрацоўніка, а часам — і вынік абыякавасці ці недастатковай кваліфікацыі дыктараў і арыстаў. Спынаюся на афрынічных заганах і памылках, на парушэннях граматычных і лексічных норм.

У арыстаў Ю. Галкіна, Б. Кудраўца і некаторых іншых акарачэнне ненадасці а часта даходзіць да таго, што яго зусім не чуваць у слове. Так, напрыклад, у спектаклі «Сям'я», які перадаваўся па радыё, арыст Ю. Галкіна некалькі разоў недаравальна паўтарае слова «мамачка». У яго атрымліваецца «мамыч» або «мычч» (літарва ў абавязкова неваранна, надта кароткі галосны, падобна на кароткае «а» або на вельмі кароткае «а»). Арыст Б. Кудраўца таворыць, напрыклад, «прыгожыя пара», «чыстага» і інш. Такое вымаўленне не характэрна для беларускай мовы.

Беларуская літаратурная мова, у адрозненне ад іншых усходнеславянскіх і ўвогуле славянскіх моў, характэрна так званым «апанне». У вымаўленні-ж асобных арыстаў і дыктараў замест «яканна» бывае «іканне». Нярэдка пачуць: сістры, сістру, цінуці, ліены, «паціціці» (у значэнні «паціціці»), «лічу» (лічу), «дзіды» (дзіды), «іму», «іго», «іны» (іму, яго, іны), «Убачыў твае вясёлае», чытае арыст Б. Кудраўца. Ён-жа чытае: высокі, добры, шікі, прыгожы. Між тым «іканне» ніколі і нікім не выяўлена ў беларускай народнай мове.

Дыктар тэлецэнтру, разказваючы аб творах З. Агура, гаворыць «на здымке», замест «на здымку». Дыктары і літаратурна-рэдакцыйны супрацоўнікі беларускага радзі, невядома на што абіраючыся, у неаслабнальных словах ператвараюць шматлікія прозвішчы і імяны. Прыклад некалькіх прыкладаў: «Брыгада Яўгенія Бічы», замест «Брыгада Яўгенія Біч», «спрабуйце ў Андрэя Карачун» (выходзіць, што Карачун напярэй у Андрэй, у перадачы-ж мелася на ўвазе, што брыгада ір напярэй у Андрэя Карачуна), «слухайце верш Пятро Глебі» (замест Пятра), «даём слова Пятру Глебі» (замест Глебу) і іншыя скажэнні.

Не толькі ў беларускай, а і ва ўсіх славянскіх мовах род назоўнікаў — сталае катэгорыя, на ролах назоўнікаў не змяняюцца. Род назоўнікаў — выключна ўстойлівае катэгорыя. Гэта добра ведаюць вучні пачатковага класа і слова «стога» у назоўніку жаночага роду ніколі не заневажаюць. У радыёперадачы-ж ад 9 кастрычніка 1956 года слова «пара» (у значэнні стая вадкасць) ужывалася то як назоўніку жаночага роду, то як назоўніку мужчынскага роду (агарацкая пара, «адрававалата пара»). Арыстка Т. Аляксеева чытала аднойчы: «Гэта мая сабака».

Не так даўно перадавалі па радыё ўрывак з аповесці З. Бандарынай «Ой, рана на Івана». Хтосьці з арганізатараў перадачы — аўтар, ці літаратурны працаўнік — ад дэслова «сеаце» ужыў форму загаднага залу «зяджайце», замест «зядзьце».

У савецкі час беларуская літаратурная мова азначна ўзбагацілася, папоўніла сваю лексіку шліхавымі запалчанымі слоў пераважна з рускай мовы. Запалчаныя, аднак, з'яўляюцца неабходнасцю толькі тады, калі ў мове няма адпаведнага слова. Якуб Колас перасцерагаў пісьменнікаў: «перад удзельніком жоніта новае слова? траба добра абшрыць вшні свае памяці, перагледзець слоўніківа і фальклорныя крыніцы, прыслухацца да жытой гаворкі — а можа і вшнідцята іярэз тое, што неабходна» («Літаратура і мастацтва» ад 1 красавіка 1950 г.). Якуб Колас папракнуў Арыста Куляшова за тое, што той ужыў слова «кадэна» (замест «капіна»). «Кадэна» ужываецца ў некаторых беларускіх гаворках, але ў адноснах да літаратурнай мовы гэтае слова з'яўляецца дзівакствам. Ужыванне «капіна», як і «зяджайце» — парушэнне літаратурнай нормы. Ужываць іх няма ніякай патрэбы. Гэта-ж траба сьмаць і аб словах «абраціна», «іканна». У значэнні «абраціна» ў беларускай мове гавораць «братна», «братна», «братна». А ў пастаноўцы тэатраўна галадча (12 сакавіка 1957 года): «Я да цябе, брацішчы!» У перадачы старонка з дзейніма А. Ермалава (2 красавіка 1957 года) — «на капне», замест «на напе».

Увогуле ў пералатных арыстравых, і некалькі іншых творах часта сустракаюцца недаравальнасці і абыякавасць. У адной перадачы (21 сакавіка 1957 г.) мы чулі: «Я-б табе па-за чаргі даў». Што за «па-за чаргі»? Той, хто пісаў, меў на ўвазе «вне очереди». У рускай мове прыназоўнік «вне» патрабуе ад кіруемага назоўніка роднага склону («вне очереди», «вне закона»). Яму адпавядае ў беларускай мове прыназоўнік «па-за», які патрабуе на роднага, а творнага склону («па-за школам, па-за законам»). Ды ўрацеце траба і не «па-за чарго», а проста і ўсім зразумела — «без чаргі».

Агульнавядома, што ў беларускай мове пры лічбніках два, тры, чатыры назоўнікі тыпу рубель, стога, бой, год маюць форму назоўнага склону множнага ліку, а не роднага склону адзіночнага ліку. Па радзі-ж гаварылі: «Паслухайце два ўрыўкі» (замест «два ўрыўкі»), «выграй тры боя» (замест тры боі). Гэта вельмі старажытная асаблівасць беларускай мовы, не норма.

Вельмі добра чытала сказку «Дзед і баба» народнага арыста СССР Лідыя Ражацкая, і раптам, відаць, з-за недаравальнасці ў тэкспе, чуюць: «Будзем жорава дзэкаваць» (замест «жораву»). Пры дэсловае «дзэкаваць» і яго формах назоўнікі ставіцца не ў інавацыйным сілоне, а ў дэвальным.

Прыметнікі і прыслоўі вышэйшай ступені ў беларускай мове кіруюць назоўнікамі пры дапамозе прыназоўніка «за», радзі пры дапамозе прыназоўніка «ад», аўнамічы за яго, дарожнічы за яго, даўнамічы за яго; кіруюць слова ў такіх спалучэннях ужываецца ў форме інавацыйнага склону. Апавяданні рускія словадуцэнні адрабняюцца ад беларускіх. У радзіперадачах на беларускай мове сустракаюцца і не беларускія і не рускія спалучэнні, а нейкія недарэчныя гібріды, напрыклад, «большая за леташняй» (12 кастрычніка 1956 г.). Тут ужываецца прыназоўнік «за» на беларускай лад, а форма роднага склону «леташняй» — на рускі лад (на-беларуску — «большая за леташнюю»), па-руску — «больше прошлогодней».

Некалькі слоў аб спалучэнні лічбнічак. У спалучэннях тыпу «зарабілі па дваццаць рублёў», «выбілі па пяць ачкоў», «мелі па аднаццаці гектараў», «спрацавалі па сем дзятлаў», «адрамантавалі па пяць плугоў» лічбнікі заўсёды ставіцца ў форме інавацыйнага (назоўнага) склону (параўнаць беларускую гаворку: Усім па сем, а гаспадару восем, а гаспадыня — дзевяць, што добра дзельці). Дыктары-ж (Шаліхін і некаторыя другія) лічбнікі ставіць у месным склоне, напрыклад, «сарабілі па васьмі гектараў», «атрымаў па пяці ачкоў», замест «па восем гектараў», «па сем ачкоў».

Такія нашы заўвагі аб мове радыёперадач. Недахопы гэтыя, зразумела, адносна — не толькі да дыктараў, але і ў радзі вынакды да тых людзей, якія рыхтуюць тэксты для перадач.

Беларуская мова мае сваю граматычную будову і нечарпальную лексіку. Якая асабліва папоўнілася і развілася ў пасляваенны час. У беларускай літаратурнай мове склаўся афрынічны, граматычны і лексічны нормы. Абавязак супрацоўнікаў беларускага радзі, як і іншых працаўнікоў культурына фронту, — клапаціцца і берліва адносіцца да літаратурнай мовы. Абыякавасць да мовы — абыякавасць да народа і яго культуры. Навяч адзінакыя памылкі ў мове радыёперадач не павінны мець месца.

Ф. ЯНКОЎСКІ.

Пісьмы ў рэдакцыю

Дукорская самадзейнасць

Замест культурнага правядзення часу моладзь нашай вёскі, нажал, часта надлавае вечарыні з п'янай. Усю віну за гэта павіны ўзяць на сябе мясцовыя партыяныя і камсамоўскае арганізацыі, інтэлігенцыя і кіраўнікі сельсавета і калгаса, якія мала клапаціцца аб арганізацыі культурна-масавай работы.

А калгаснае моладзь, ды і сталыя калгаснікі, вельмі цікавыя, скажам, мастацкай самадзейнасцю. Прыклад прыклад. У лютым гэтага года дукорскі настаўнік калектыў вырашыў наладзіць у вёсцы Харанічы вечар, прысвечаны Дню Савецкай Арміі. Нагледзячы на тое, што ў вёсцы ў гэты дзень адбывалася чатыры вяселлі, усё неярліва чакалі вечара, як вялікага свята. У клубе (чалеве на 200—250), як кажучы, адыну не было дае ўпасці. Прышоў са сваёй старою нават 75-гадова Аляксандр Шлак. Амаль усё госці з вясёлля перабралі ў клуб. «Вяселле не ўцяч, а гэта траба паглядзець», — гаварылі яны.

Ставілася аднактовая п'еса Алушкіна — «Горная казка». У фінале, калі на сцэне паўтараюцца савецкі салдат, у многіх на вачах паказалася слезы. Відаць, успомніліся 1944 год і сустрача з вывазліцамі.

Любіць наш народ паспяваць, паслухаць добрую песню і музыку. Паспяхова праходзяць выступленні нашага школьнага хору. Настаўнік Н. Шубыцкі знаваў прызнанне гледачоў майстэрскай іграй на баяне, балалайцы, гітары і скрыпцы. Вялікае авандзі і струны арыстрав пад яго кіраў-

ніцтвам. У вялікай пашане ў нас меладзілашчы і чытанне баяк, асабліва С. Міхалкова. Канцэрты звычайна заканчваюцца мастацкай гімнастыкай пад кіраўніцтвам выкладчыка фізкультуры Д. Абразоўскага.

Удзель

У НАШЫХ ЛІТОЎСКІХ СЯБРОЎ

Значныя дасягненні

Літва і Беларусь! Якімі бліжэй і роднымі сталі дзве братнія рэспублікі ў шматлікай сямі народна-выяўчай Айчыні Беларуска і Літоўска зямлі аб'яднае быстраплыні Нёман, алегі ў пяснях беларускіх і літоўскіх народамі. Зямля да зямлі, як парог да парога, прылягае адна да другой дзве рэспублікі там, дзе прасцірае шырокае возера Дрысвяты, Разам з літоўцамі і латышамі беларусы пабудавалі на гэтым возеры электрастанцыю «Дружба народаў», якая сёння дае ток многім вёскам.

Літоўская і Беларуска рэспублікі сабраўшыся паміж сабой за лепшымі поспехамі ў развіцці народнай гаспадаркі. Не раз да нас прыходзілі дэлегацыі літоўскіх сяброў, каб пацікавіцца, як жылі і працуюць беларускія рабочыя, калгаснікі, працоўныя інтэлігенцыі. Не раз і мы ездзілі да сваіх братоў, каб паглядзець, што ёсць у іх, паучыцца ў сусяляў.

Робіць культуры, літоўскія і беларускія літаратары таксама ў творчым сабраўшым саборніцтве.

Сёння мы дружым старонку, на якой раскажам аб поспехах, якіх дасягнулі літоўскія літаратары і работнікі культуры. Гэтая старонка яшчэ раз сведчыць аб той вялікай і непарушнай дружбе, якая маецца з кожным днём паміж усімі народамі нашай краіны.

Уладас МАЗУРУНАС

Вітанне

Я даўно не хадыў на зары Шляхам тым, дзе бацькоўская хата... Там, дзе з самага ранку ў бары Чуцен стук беларогага дзятла. Калы лесу, дзе лысыя пнёў. Шуў пачатак куцальнага поля. Тут, як птушка сваё птушане, Мые маці расіла ў няволі.

Добры дзень, елкі, сосны, дубы! Добры дзень табе, дзясель прыстай! Як жыеш ты цяпер? Дзе ты быў і якую прывёс ты мне вестку? Я па шляху іду. Дзе-ж той дом. У якім сустракаў першы ранак? Тут калісьці малым хлалучком Я па беразе бегаў пясчанам.

Сёння кожна абяцаў не магу Ніў, дугоў, што пралеці без краю. А чыжэ гэта дзеці багучы. На думку мяне сустракаюць? У іх сумках «чытанкі» ляжаць, «геаграфія» роднай краіны. Мые-ж ад поля да поля мажа. Як сядзі, засланяла сялянчу.

Тут мяне інаша школа была — Пуга, статак, гаротная доля. Ды яна ўжо ў нябыт адышла, Як і тое куцальнае поле.

Я гляджу на магілі сяброў, Бо хаць у іх памяць дай была — У спякоце думных дугоў Пастушкова дні салыны.

Але з ясных дзясельчых вачэй Дзясель глядзіць на мяне неабам вяснім. І ўжо сэрцам не чуе нізак. Той журбы, што была ў маіх пяснях.

Грукай, дзясель, будзі ціш лясоў, Птушак гледзі варту на галінах! Шмат на свеце прыгожых краёў, Але краю бацькоў не пакіну.

Аўтарызаваны пераклад П. Прыходзькі.

Новая карціна мастака П. Сергіевіча «Пешарадарка Георгій Скарныя». Карціна будзе экспанавана на рэспубліканскай выставі, прысвечанай 40-годдзю Кастрычніка.

У пераходным дзень літоўскай і літвінскай літаратуры творы, на новыя кнігі, змагаліся за ідэінасць, партыйнасць маладой літоўскай савецкай літаратуры, абаранялі і ахоўвалі яе ад фармальна-стылістычных ухілаў, ад эстэты і апазітэстаў апалітычнасці. Крытыка тых год зрабіла значную работу на прапаганда марксісцка-ленінскага разумення літаратуры, на выхаванні ў чытачоў здаровага эстэтычнага густу.

Апрача некалькіх крытыкаў старажытнага пакалення (К. Карскас, Б. Пранскіс, у дзюру ў асноўным выступалі пачынаючы літаратары, маладыя пісьменнікі. Апрача таго, сам гістарычны момант, востра ідэалічная барацьба, якая адбывалася ў рэспубліцы, напалкі на асновы савецкай літаратуры, некалькія задачы сацыялістычнага перахавання пісьменнікаў старажытнага пакалення непэзабежна абумовілі сабой некалькі аднабокі рост маладых крытыкаў, патрабавалі ад іх удзяліць увагу выключна ідэіна-тэматычнаму зместу літаратуры, што цыгула за сабой ігнараванне мастацкай формы.

У літаратуразнаўстве яшчэ больш, чым у крытыцы, адбываўся недахват кваліфікаваных кадраў, якія авалодалі марксісцка-ленінскай метадалогіяй, марксісцка-ленінскімі прынцыпамі апані літаратуры спадчыны. Слабаць некалькіх літаратуразнаўчых работ, якія з'явіліся ў гэты час, заключалася ў рэцывавах тэорыі «дзінага патаку».

Для апошніх год характэрны інтэнсіўны рост крытычных і літаратуразнаўчых кадраў, агульная актывізацыя крытычнай думкі.

Больш інтэнсіўнай становіцца дзейнасць нашых літаратуразнаўцаў. З дзюру выходзіць першыя буйныя літаратуразнаўчыя работы, напісаныя маладымі вучонымі, — кнігі Л. Гінейціса аб «Порах году» К. Данелайціса, В. Галініса аб апазіціях П. Цвіркя, У аб'яднаўшыся вырашана дзюру сур'ёзныя пытанні гісторыі нашай літаратуры; яны прыцягнулі увагу літаратуранай грамадскасці.

Паспяхова пераадолеўшы цяжкасці росту, цяперашняя наша літаратураная крытыка знаходзіцца сапраўды на ўздыме. Пачатак гэтага ўздыму азнаменавалі дзюру ўсёагульным і рэспубліканскі з'езд пісьменнікаў, з'езд літоўскай літаратуры і мастацтва ў Маскве (1954). З'езд і дэкада дапамаглі нашым крытыкам і літаратуразнаўцам глыбей усвядоміць значнасць складаных пытанні гісторыі, тэорыі і практыкі літаратуры, мабілізавалі іх на творчае вырашэнне многіх

літаратуразнаўчых і крытыкаў — самыя маладыя жанры ў літоўскай савецкай літаратуры. Яны нарадзіліся і пачалі фарміравацца па сапраўдынаму толькі ў пасляваенныя гады, калі проза і апазіты пазія дасягнулі сур'ёзных поспехаў у першы год савецкай улады (1940—1941) і ў час Вялікай Айчыннай вайны.

Сапраўды, значных і радасных поспехаў за апошнія два-тры гады дасягнула наша літаратуразнаўства. Цяпер з'явілася каля 20 дысертацый на пытанні літоўскай літаратуры спадчыны. Адна з дысертацый К. Давейкі «Літоўская літаратура ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны», В. Кубілюса «Літоўская рэвалюцыйная пазія 1890—1907 гг.», Д. Саўкі «Лірыка Саламеі Нерме дасоветага перыяду» і інш. Падобная работа прароблена на вывучэнні літоўска-рускіх літаратурных сувязей (дысертацыя К. Умбраса і П. Ужалвіскаса). Маладыя вучоныя спрабуюць змега аналізаваць гісторыка-тэарэтычныя пытанні літаратуры. Нельга не назваць такія дысертацыі, як «Канфіліт і характар у драматычных творах» І. Ланкуціса, «Крытычны рэалізм у літоўскай прозе» І. Касткевічуса, «Літоўская літаратураная крытыка 1861—1905 гг.», А. Спрыціса, «Барацьба літоўскай літаратуранай крытыкі за рэалізм 1905—1917 гг.», В. Заборскіса і інш. У супрааініцтве з Інстытутам савецкай літоўскай мовы і літаратуры Акадэміі навук Літвы падрыхтавалі і выдалі (на рускай і літоўскай мовах) «Нарыс гісторыі літоўскай савецкай літаратуры». Здадзены ў дзюру першы том «Гісторыі літоўскай літаратуры». Дзе падрыхтоўва дзюруаго тома.

За год, які прайшоў пасля XX з'езду КПСС, у рэспубліканскім пераходным дзюру з'явілася някаля каштоўных крытычных артыкулаў, якія нагадвалі сведчанне аб творчым росце крытыкі, аб пачынаючых іспрабах вывіль эстэтычнаму сутнасці літаратуранага твора. Перш за ўсё гэта ў многіх адносінах наватарскі артыкул І. Ланкуціса «Добры дом і дрэнны дом», у якім крытык спрабуе шырока падыйсці да раману М. Саўціса «Добры дом», імкнучыся натуральна звязаць аналіз літаратуранага твора з жыццём, натуральна, але не з пазіцыі сацыялагіама, не спрочнаша. Глыбей разважанаў, цікавымі вывадамі і творчымі пошукамі азначаны артыкул В. Кубілюса «Нататкі аб жанры нашага апавядання», артыкул І. Кіркылі «Шляхі розныя, праўда — адна!» (аб праблемах сучаснай прозы) і рад іншых. Крытыкі спрабуюць разабрацца ў складаных і важных пытанніх нацыянальнай спецыфікі літаратуры. У гэтых

адносінах цікавая работа І. Ланкуціса «Праблема нацыянальнай спецыялізацыі ў нашай прозе». Новым фактам, які ўзнік пасля XX з'езду КПСС, з'яўляецца творчая дыскусія ў нашай крытыцы, адкрыты абмен думкамі на актуальных пытанніх літаратуры. У апошні час у пісьменніцкім дзюру рэспублікі ажыўлены дыскусіі адбываліся на праблемах нашага апавядання, пазіі, дыялер выдзюца дыскусія на пытанніх літаратуранай крытыкі.

Новай з'явай трэба лічыць і выданне крытычных кніг аб сучаснай літаратуры, што, несумненна, актывізуе дзейнасць крытыкаў. У мінулым годзе з дзюру выйшлі тры такія кнігі: калектыўны зборнік крытычных артыкулаў і рэцывій аб літоўскай савецкай літаратуры — «Пытанні літаратуры», кніга І. Шымкуса «Аб літаратуры» і манаграфія В. Кубілюса «Тэафіліе Пальвіціса».

Дзейнасць крытыкаў у апошнія гады атрымала станоўчую адпору на пашыраным пленуме праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Літвы, які адбыўся ў пачатку бягучага года, дзе азначаліся хуткі рост крытыкі.

Аднак трэба адзначыць, што, нягледзячы на добры пачатак, у нас яшчэ не хапае глыбкіх тэарэтычных праблемных артыкулаў. У літоўскай савецкай літаратуры фармаваліся і дасягнулі вельмі высокай ступені жанры раману і пазіі. У многіх выпадках ім уладзілі наватарскае развіццё традыцыйнага мінулага, новыя адносіны пісьменніка да рэалісма, новае мастацкае вырашэнне тэмы, новыя фармальна-жанравыя пошукі. На жаль, наша крытыка не спрабуе аб'яўліць гэты цікавы, багаты матэрыял. Няма ў нас сур'ёзных артыкулаў, якія-б на канкретны матэрыял, на-дзелавому вывучалі тэорыю сацыялістычнага рэалісма, фармаванне гэтага металу ў літоўскай савецкай літаратуры.

У апошні час крытыка ў цэлым больш сур'ёзна і паспяхова аналізуе пытанні літаратуранага майстэрства. Аднак, адмаўляючы ў бок вульгарнага сацыялагіама і апані літаратуры, некалькія крытыкі кідаюцца ў дзюру крайнасці — у вузкі, фармальніцкі аналіз майстэрства.

Пры апані асобных твораў прозы або пазіі крытыка іны раз не прааіляе і шырокага гаспадарскага падыходу да літаратуры. Так, правільна выступаючы супраць халоднай, бесстраснай дэкларацыйнасці ў пазіі, некалькія крытыкі пачалі выказвацца і супраць грамадзянскай, палітычнай лірыкі ў цэлым, бо іменна гэтая лірыка больш за ўсё падарэла ад разважлівай, неастандак дэкларацыйнасці. Аднак словам, разам з вадой ледзе не выліваюць і дэца.

Гэтыя і некалькія іншыя моманты характарызуюць цяжкасці, якія паўстаюць на шляху нашай літаратуранай крытыкі. А рост ніколі не адбываецца без цяжкасцей, без пошукаў, без памылак і няўдач. Аднак не памылак і няўдач не зрыўва ўладзіліця дзюру агульнаму развіццю літоўскага літаратуразнаўства і крытыкі. Узросшая і пастаянна растушая камуністычная палымінасць, баявіскасць крытыкаў, сістэматычнае павышэнне Узроўню спецыяльнасці мастацтва, празаіскасці, усё больш смелыя творчыя пошукі, глыбокае засваенне і практычнае прымяненне марксісцка-ленінскай метадалогіі — вось што характарызуе сёння літоўскае літаратуразнаўства і крытыку.

Касіс АМБРАСАС.

Культурная хроніка

Напярэдадні Першага працоўнага літоўскага сталіні і навакольных раёнаў атрымалі цудоўны падарунак — пачаў працаваць Вільнюскі тэлецэнтр. Яго перадачы змогуць глядзець таксама працоўныя студэнты з Літвы раёнаў Беларусі.

Шырока адзначалася ў рэспубліцы дзясцігоддзе з дня смерці выдатнага літоўскага пісьменніка Пятраса Цвірка. На магілу пазіа ў Вільнюсе былі ўскладзены вянкы ад пісьменнікаў, дзясціох мастацтва, грамадскіх арганізацый, студэнцтва. Новымі экспанатамі папоўніўся мемарыяльны музей пісьменніка ў Каўнасе. Сярод іх карціна мастака Л. Сургаліса «Пятрас Цвірка і Янка Купала».

У прыгарадзе Каўнаса, на доме, дзе доўгі час жыў пісьменнік, прымацавана мемарыяльная дошка.

У студзені гэтага года Дзяржаўнае выдзюцтва мастацкай літаратуры Літоўскай ССР вывучыла кнігу-альбом «Разьба па дрэву». Гэта першая кніга вялікай серыі «Літоўскае народнае мастацтва». Наступныя выпускі прысвечаны народнай вышыням і ткацтву, адзенню, кераміцы, скульптуры і інш.

Мікола СЛУЖКІС

Вярнуўся

Густа азелянелі лугі — саваніта трава пакрыла невідлікія яры, межы, і, як часта бывае перад сенажом, неба раптам пачало хмарыцца. Анегуль павяла душыню гарачыняй сямі. Некалькі дзён пакрыла страшніца. Паваі і пажоўбелі ўсюду. Адахла і ад сапейшэ коні. Сядзілі тым бязлі, ларываўшыся з прывязей, варовы, вытоптаваны чужыя агароты. У пяснях прабоўчых патамі без сну вараціліся, задыхаліся стомленыя за зянь лугі.

Стары Маркуне са страхам паглядзела на неба. Добрага не чакай, калі хмары супраць ветру паўзучы. «Будзе навальніца, будзе...» — шпалтала сама сабе, гоначы з палару авечак з лятані. Авеці прыжылі ладзіць у калгасны ачмені; не раз ужо гаварыў пра гэта старшыня, і Маркуне пачынаў іх. Але зумела толькі пра чорныя хмары, пра нявызлуклі дзіцяню, што нависла над пазіі, і авечкі вялі старую, куды ўдзюмаецца. Адзешкі ля рачы значыцца сустрамаў высьлым гоманам птушак, цяпер яны раптам апазілі. Рана заходзіла сонца; на хмарным небасхіле, які ўсё больш і больш памнеў, то тут, то там заласна ўспыхвалі чырвоныя бліскавіцы.

Стары сабака, які яшчэ з сямі не вядзлаў, заўбёс з брэхам сідзець на авечках, — сёння ён нават не гаўнуў. Але авечкі ўсёроўна кінуліся ў бакі ад яго бучкі, напалохалі індэччу з індэчанятамі, пахаліва пазабіваўся ў хлэй. Ні з таго, ні з сятра Маркуне накінулася на сабаку: — Хіба табе заняло?

Сабака маласціва заснуголіў, нібы скардзілася на старасць, на гарачыню, і тэпалыні стала шкада яго. Яна падняла ля бучкі брудную міску з прасыхалымі да краёў абшчамі, пашыла ў сены.

Сярод бязлічых гарачкоў, вёдраў і ўсёагульна хатнага начына няжэ не магла знайсці патэльні з учарашняй кашай.

Апаবাদанне

Бразгацелі вёдры, грывелі гаршчкі, якія яна перастаўляла вузлаватымі рукамі. З ацёмленага покою, у прыпадчыннае дзясцінае патахала кіслым маложам і сур'ёзным пакітам, Маркуне ўспомніла, што ўжо некалькі дзён не прыбрала ў хале. Вярнуўшыся з работ на буржавой плантацыі, яна ледзе паспявала дэгладзец жыёўду.

Пакінуўшы галавой, пашыла да стая. Чога толькі на ім не было настаялена, навадзена, наварочана. Над рукі трапіўся засохлы вялічак з тварогам — так і не адцінула сыр! «І што гэта са мной зрабілася?» — утэлас сінталала самую сабе. З таго дня, як найшоў і не вярнуўся больш адзіны сын, яе Казюска, Маркуне не мігавалі стала рэзюмаўчыца сама з сабой. І не баялася нават, што пачуць чужыя. Жыла на вадшыбе, ні з кім не сабравала, піва не варыла, таму і з людзей рэада што да яе заходзіў. Хіба што галы ў рады забяжыць на момант якая суседка зыжком паміянціца.

«І што гэта са мной зрабілася? Яна аса мяне ўджаліла?» — марматала сабе пад нос Маркуне, хоць і добра ведала, чаму ўсё в рук вадзіца. Нібы жарон наваліўся — гэч явсцерына смаліла спека. З замірэннем сэрца чакала навальніцы, якая вось-вось павіна была разгудзіца. Вышчам у не адной ад сныткаў ваймае дух, быццам тэпалі яе хаце парэжае набухла ад гарачыні, нібы снула, неба...

Нарэшце Маркуне знайшла ўчарашнюю і пазучарашнюю кашу. Але сабака толькі глянучу разок і паваіліся на бок з высалалістым зыжком, дзясці і часта дзяхаючы.

«Шіць хочам? Хочам-жа? Ну, добра ўжо, добра... Курам кашу адка...»

Але курой не відзець было. Мусяць, яны самі бок гаспадыні пазашываліся ў хлэй. Прынесшы сабаку вадзі, раптам успомні-

свае не прынясе палёккі — у матчыны сэрцы таўсае страх, куды больш цяжкі за той, што нагнала хмарнае неба. Трыгова, якая хапала жыўду і птушак, толькі-завастрыла душыню боль, што мучыць яе доўгі-доўгі гады і ўночы і ўдзень. Гэты боль пачінуў азіжым сым, які цянь год пазад пераступіў стары, сідзець парог яе дома... Чаканне нахлэдаччя навальніцы толькі ўразіла куды старую, але не загоніў яшчэ рану, якую Маркуне старына хавала ад чужых вачэй — боль становіўся нязюеным...

Доўга сідзела старая, склаўшы рукі, раптам — скажынулася Трывожца зашумелі вішні, прыгнулася да зямлі чаромха. Прайрэсе шалёны віхор пылу. Варовыя промі заходзячага сонца не апазі больш небажэчю. Ціха ўспыхвалі малані, падпажыжычы вадзікі, якія ічаліся кукашчкі навшэрады.

«Вусці!» — вырвалася з засмаглых губ жанчыны. Усёй снуктаванай істотай адчувала яна набліжэнне бяды. «Спазіць, заб'е, не дадзіць бог, каго!»

Значнай падзеяй у тэатральным сезоне гэтага года была прэм'ера драмы класіка літоўскай літаратуры Б. Сруога «Даля перадсвільная». Пастапоўка рэжысёра Р. Юнквічуса.

«Це-ту-то! Дзе ты? Па полі, між бумшучых хвалю ічменю, пожожакам бегла маленявая дзючынка, прытрымліваючы рукой то валасы, то спаднічку, што развалалася на ветры. З перасоўваў і кружыў пил. Салюта! І, нібы гэты ўзрваніч пил, перад вачыма Маркуне паўстаі змрочныя карціны мінулага.

«Салюта ўвайшла ў яе жыццё ў той самы дзень, калі ўзброеныя міліцыянеры павялі смяі. Застануўшыся зусім адна ў апусцелай хаце, яна адразу-ж паулала пра дзюру азіжычю істоту — пра ачюку забітых бандацкіх Нормантасаў. Доўга яе думка, нібы атрыможаная птушка, кружыла вакол іх хутара. З сямі Нормантасаў нікога ўжо не было — сяды перабраліся ў далёкія сваякі, яны завалодалі ўсёй пакінутай маёмасцю. Разам з каровай і хатнім скарбам дасталася іх аспрацадзя Салюта.

Да сядзі яшчэ розныя чуткі ішлі: нібы і сын Маркуне — Касіс таксама ма дачыненне да забойства брыгадыра Нормантаса, быццам і яго рукі ў крыві. Але судзілі Касіса разам з вадчымі аладзямі і задарамі Рынкусамі не за забойства, а за рабункі. Ніхто не зтолеў даказаць, што яе сын — бандацкі, забойца: чуткі засталіся чуткамі. Аднак Маркуне не адважылася на вачах ва ўсёх падыходзіць да Салюты. Кавалачкам прывага, яны-жам, саломкай грэшай прывучала да сябе дзючынку, выклікала першую яе ўсешчю, першы дотык пухленых ручкі. Толькі, бывала, падуць алекуну Салюты на рыжок або ў касцік — Маркуне нарадзіла бязлічых дзючынку. Валасы ёй расчалі, суженачку памые, смячым пачастуе. А калі паарасла гэтага шустрага, кемлівага дзючынка — сама стала прыблэцкі ўпотаіць да старой. І рэдасці і бод прынесці самотнай жанчыне яе бабаціна яе смеч...

Маркуне прысідзела да сабе дзючынку, змахнула з яе гарачага іба наротаі вадзікі.

— Анінае цібе ветрам, як пушына — Цётка.

Тэатральная вясна

«Вясенні ўраджай» 1957 года ў літоўскіх драматычных тэатрах, параўнальна з мінулым годам, багаты і ронастайны. Самае радаснае тое, што амаль усе тэатры на рэспубліканскім этапе другой «Прыбальтэйскай вясны» паказалі арыгінальныя творы літоўскіх драматургаў, пачынаючы з Баліса Сруогі — выдатнага пазіа, драматурга і гісторыка літаратуры, і канчаючы самым маладым — студэнтам пелагагічнага інстытута Казімерам Саі.

Многа рыхтавалася да тэатральнай вясны акадэмічны тэатр драмы Літоўскай ССР. Ішчэ на мінулагоднім фестывалі «Прыбальтэйскай вясны», які адбыўся ў Рызе, інсцэніраваная тэатрам апавесці літоўскага класіка А. Віенюціса «Танейніца» (рэжысёр і адзіны з аўтараў іспаніроўкі — народны артыст рэспублікі К. Бімантайта), побач з пастапоўкай Латвійскага акадэмічнага драматычнага тэатра — трагедыя Я. Райніса «Іосіф і яго браты», атрымала першую прэмію. На даўнае спектакль паспяхова прайшоў на маўсёўскай сядзе.

У гэтым сезоне тэатр падрыхтаваў пазічыны і яры спектакль — гістарычную драму Б. Сруогі «Даля перадсвільная» (рэжысёр — заслужаны дзеяч мастацтва Р. Юнквічус). Драма прысвечана паўстанню літоўскай салы у канцы XVIII стагоддзя супраць прыгожнага ўшкю. Сожжаты стрэлян драмы — трагічны лёс балярыны Дзілі, па нахаджанню салыянак дзючыны, якая стала адным з правадоўчых паўстаўнага народа. Спектакль рэалісма чы прыжыты. Вострым і выразным малюнкам вылучаюцца каменныя сцяны, вобразы сатырычных і каменныя персанажаў, ролі якіх выжываюць артысты І. Кавалюскас, А. Заланкас, Т. Саўдаргас і інш. Калектыў тэатра з кожным спектаклем стараецца ўдасканальваць гэты твор, іменна да больш яркага вылучэння рэвалюцыйнай энергіі народа ў масарных сцэнах, пажаву трагедыі асноўных герояў — Дзілі (заслужаны артыст рэспублікі І. Купстайта і артыстка М. Растэжыта), Паўстаўна (заслужаны артыст рэспублікі Ст. Юкна), Юргяіса (артыст Г. Курасюкас і В. Кібаргас).

Ішчэ глыбей у гісторыю заволіць трагедыя Юозаса Грумаса «Рэжысёр Мантас», пастаўлена я маладым рэжысёрам Г. Вандэвічусам у Каўнаскім музычна-драматычным тэатры. Спектакль раскрывае перад глядачом карціны барацьбы прускіх паўстанцаў XIII стагоддзя супраць ержанасцаў, якія імкнуліся сцерці з твару зямлі іх паявіны.

Не трэба, аднак, думаць, што на сцэнах літоўскіх тэатраў пераважаюць вобразы гістарычнага мінулага. Тэматыка нашай савецкай рэвалюцыі — асноўная, мяркуючы па новых пастапоўках перыферычных тэатраў.

Цікавую п'есу з жыцця сельскай інтэлігенцыі «У чым мая віна?» напісаў артыст Паневежскага драматычнага тэатра

Сцяпас Касмаўскас (рэжысёр І. Алека). Цэнтральны персанаж драмы — Тароса — пактавія шукае свойго месца ў жыцці народа, іменна чы вырвацца з атмасферы прыгнэту, з фальшывага становішча, у якое яе штурхнулі огаім і коснасць людзей; думка яе іграе творчай рэдасці працы і шчасця каханця. У апошній дзёі глядач перамаваны, што гэтага, сначатку слабая, змучаная і разгубленая жанчына знайшла свой шлях.

Вострыя пытанні барацьбы новага са старым узніклі і ў драме Віктара Мілюнаса «Падвёжныя хмары», якая адлюстравала жыццё літоўскай калгаснай вёскі. Складанае перапалячэнне дэсаў галоўных дзючых асоб, сур'ёзна пастаўлена праблема адносінаў да працы і да сямі, фарміраванне сацыялістычнай свядомасці — усё гэта складана актывізаваць спектакля, які паказаў Шаўляўскі драматычны тэатр (рэжысёр — заслужаны дзеяч мастацтва І. Шэйнас).

У іным плане раскрывае калгасную рэаліскасць камедыя В. Саі «Сем казіных шкур», якая паспяхова ідзе на сцэне Клайпедскага драматычнага тэатра (рэжысёр В. Янскас). Шчодра кісь маладога аўтара, яркая палітра каменныя фарбы! Тут і сатыра, якая бітуе «панот» адставака каляса, і бундана, і мяккі гумар, і спачувальна ўсешчма ў абмаўленні народных характэраў. Трэцяя па ліку камедыя В. Саі, багата сапраўды каменнымі сітуацыямі і разам з тым прасянята лад пасам клопатаў аб пашыненні жыцця калясанага сядзятва, — сведчаць аб ірэйнага і творчага росту драматурга на Рэспубліканскім этапе «вясны» ішчэй павоха ўдзельнічаў Каўнаскі тэатр югледзча з п'есай-важэй Ада рачы новага «Зачараваны паровіч» адміла Паўлаўна «Латка» (рэжысёр — тэатр у кнігу з даражачка драматычнага тэатра Шаўлява, з якім ры «Штошы» прыруча Сяргей Іярэцін. Казюскас), Віа — Ого! — міжволі ўскілае тэатр з паста яна. Новы жыхар, мусяць, вяліка «Васіліса кі чалавек. Гэта добрая пар-народны артыст для яе дачкі. Канчаткова руская трупа Кна вырашае гэта, калі ёй ста-ліца вядома ад мужа, што паказала казю «Сяргей вялікая сума грошай ва «Пудоўныя» гучна дна касы.

ары Людмілы Паўлаўны зляісцяіна; пастапоўка: нацыяналі, сапраўды пакахаў ра В. Клоа «Піленя» Шакоўскіх Святлану, оперы і балету — рэдзюа яму ўзаемнасць, дырыжор І. Альтэўскіе расчараванне «Шукальнікі жамчужу» а маці — яна давена-драматычны тэатр — Іагоўнік, а проты роеў, дырыжор Ю. Індра).

«Прыбальтэйскага тэатраўраскажывае, як ў самым разгары. Хутка ў ішчэй лёс закаччым Вільнюсе на саброўскі ўбачаць, што ніцтвае супраценуца прадстаўнікі! Подлімі готым годзе і дзясціх беларускага тэатра ральнага мастацтва.

Ю. ТАУРАВІЧ.

